

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกา ภาคปฏิบัติ THE PROBLEMS AND OBSTACLES OF THE APPEAL AND PETITION LAW IN PRACTICAL

วันที่รับต้นฉบับบทความ: 25 มีนาคม 2562

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 11 กันยายน 2562

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 10 ตุลาคม 2562

สอาด หอมมณี*

Sa-ard Hommanee

เกรียงศักดิ์ พินทุสรศรี**

Kriengsak Pintusonsri

บวรวิทย์ เป็รื่องวงศ์***

Borwonwit Prueangwong

บทกี่ยว

ระบบอุทธรณ์-ฎีกา เป็นสิทธิของคู่ความหรือบุคคลที่ได้รับผลกระทบสิทธิโดยตรงจากผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ที่สามารถที่จะอุทธรณ์-ฎีกาคำพิพากษาต่อศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาได้ และผู้ได้รับผลกระทบสิทธิโดยตรงจากคำพิพากษาศาลอุทธรณ์สามารถโต้แย้งคำพิพากษาต่อศาลฎีกาได้ เว้นแต่จะถูกตัดสิทธิโดยบทจำกัดตัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาบทใดบทหนึ่ง โดยได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ต้องได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา และเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 247 (แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2558 มาตรา 5) มาตรา 248 และมาตรา 249 (แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2558 มาตรา 6) ซึ่งส่งผลให้คดีในศาลสูงมีจำนวนลดลงมาก ทำให้จำนวนผู้พิพากษาในศาลชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกามีน้อยตามไปด้วย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี สภาพปัญหาและอุปสรรค โดยศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกาที่จะนำมาปฏิบัติได้จริง

ส่วนปัญหาที่สำคัญของปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกาคือ นักศึกษากฎหมายและนักกฎหมายที่เพิ่งก้าวเข้าสู่วิชาชีพทางด้านกฎหมาย หรือทนายความ ต้องมีประสบการณ์ และ

* ผู้อำนวยการหลักสูตรและผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี e-Mail: saade.ho@chonburi.spu.ac.th

** อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

*** ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ภาค 6, อาจารย์พิเศษหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ทำให้นักกฎหมายและประชาชนทั่วไปขาดหลักเกณฑ์ทางเทคนิคของกฎหมายสาขานี้ที่มีอยู่สูงมาก ยากจะปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนได้ อีกทั้งจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมาย กำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ ให้จำเลยอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ (1) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือให้ลงโทษกักขัง แทนโทษจำคุก (2) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่ศาลรอกการลงโทษไว้ (3) ศาลพิพากษาว่า จำเลยมีความผิด แต่รอกการกำหนดโทษไว้ หรือ (4) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกิน หนึ่งพันบาท ทำให้นักศึกษากฎหมายและนักกฎหมายที่เพิ่งก้าวเข้าสู่วิชาชีพทางด้านกฎหมาย ทนายความ หรือประชาชนทั่วไป เกิดความสับสนในการเขียนอุทธรณ์หรือฎีกาได้

คำสำคัญ: อุทธรณ์, ฎีกา

ABSTRACT

The appeal and petition systems are the rights of the parties or person, who gets direct effect to the right from the judgment or the order of the Court or Court of First Instance or the Court of Appeals, can appeal and petition the judgment to the Court of Appeals or the Supreme Court. And the people, who get direct effect to the right from the judgment of Court of Appeals, can dispute to the Supreme Court. However, those people are disqualified by the right disqualify limited provision in the appeal or petition on any of the provision by has been improved to be licensed by the Supreme Court. The other systems, the appeal and petition systems, must have licensed so that will result to the amount of cases in the Supreme Court are very few and that affect to the amount of the judges in the Court to Appeal and the Supreme Court.

The problems and obstacles of the appeal and petition law in practical. The theory of the problems and obstacles of the appeal and petition law for studying the problems and obstacles by studying the solutions and laws which related to the appeal and petition law that can really be practical on the fact problems and the law problems.

The major problem in the problems and obstacles of the appeal and petition law is law students and lawyers who are just entering the legal profession or attorney must have the experience, and that means the lawyers and the general population

lack very high of the technical rules of this laws field, so it is hard to perform correctly. The incarceration highly rate which is according to the law are imprisonment up to three years or a fine not exceeding sixty thousand baht or both. However, the defendants can appeal the fact problems in the following case. (1) The defendant is judged to be punished to imprisonment or detention, instead of imprisonment. (2) The defendant is judged to be punished to imprisonment but the court is reprieve. (3) The court judge the defendant is guilty but reprieve. Or (4) The defendant is judged to be fined up to one thousand baht. These make law students and the lawyers who are just entering the legal profession including attorney or the general population can be confused to write and appeal or petition.

Keywords: appeal against the Court of First Instance, appeal against the Court of Appeal.

บทนำ

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกานั้นเป็นปัญหาที่ไม่ควรมองข้าม เนื่องจากการดำเนินการหรือการทำงานที่เกี่ยวกับศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาต้องใช้ประสบการณ์และความรู้มาก การศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกา ภาคปฏิบัติ จึงเป็นแนวทางที่ดีเพื่อพัฒนาการศึกษาหรือพัฒนาการทางด้านความรู้ให้แก่ผู้ที่ศึกษาทางด้านกฎหมายในการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายอุทธรณ์หรือฎีกา และสามารถนำมาปฏิบัติได้ ซึ่งอาจจะส่งผลให้ระบบกฎหมายของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ระบบกฎหมายไทยถือกันว่ากฎหมายวิธีพิจารณาเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากฎหมายสารบัญญัติ ในทางปฏิบัติอาจเป็นช่องทางให้คู่ความฝ่ายที่ไม่สันทัดจัดเจนในกฎหมายวิธีพิจารณาต้องแพ้คดีไปเลยก็ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเอาใจใส่ติดตามความเคลื่อนไหวของกฎหมายสาขานี้อย่างใกล้ชิด ปัญหาที่นักศึกษากฎหมายและนักกฎหมายที่เพิ่งเข้าสู่วิชาชีพต้องประสบคือ ความซับซ้อนและกฎเกณฑ์ทางเทคนิคของกฎหมายสาขานี้ที่มีอยู่สูงมาก ยากจะปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนได้ ตัวบทกฎหมายมีเนื้อความยาวและเต็มไปด้วยศัพท์ทางเทคนิคที่มีได้กำหนดนิยามไว้ชัดเจน ทั้งการตีความของศาลก็มีได้เป็นเอกภาพให้ยึดถือได้อย่างมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (จรัญ ภัคดีธนากุล, 2559)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกา ภาคปฏิบัติ แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ย่อฎีกา มาตรการทางกฎหมาย

2. เพื่อศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกา ภาคปฏิบัติว่ามีปัญหาอย่างไร และควรแก้ไขอย่างไร
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกาในระบบต่าง ๆ คือ ระบบอุทธรณ์-ฎีกาโดยสิทธิ ระบบอุทธรณ์-ฎีกาที่ต้องได้รับอนุญาต ระบบผสมอุทธรณ์โดยสิทธิแต่ต้องได้รับอนุญาตว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไร
4. เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระในเรื่องกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกา ในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาสาระและทำให้นักศึกษากฎหมายและนักกฎหมายที่เพิ่งก้าวเข้าสู่วิชาชีพทางด้านกฎหมาย ทนายความหรือประชาชนทั่วไป มีความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ง่ายขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายอุทธรณ์-ฎีกา ภาคปฏิบัติ

ระบบศาลยุติธรรมของประเทศไทย แบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา กระบวนพิจารณาในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาค่อนข้างจะแตกต่างกับศาลต่างประเทศ เป็นผลให้การพิจารณาคดีในศาลไทยค่อนข้างล่าช้า กล่าวคือ การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเป็นไปตามลำดับชั้นศาล และโดยทั่วไปจะสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริง รวมทั้งในเรื่องดุลยพินิจของศาลด้วย ซึ่งแตกต่างไปจากต่างประเทศที่ปัญหาข้อเท็จจริงมักจะยุติในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ทำให้ภาระในการพิจารณาคดีของศาลสูงในต่างประเทศมีค่อนข้างน้อย เพราะฉะนั้นปัญหาที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา จึงมีเป็นจำนวนมาก และอาจกล่าวได้ว่าในการพิจารณาในชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเป็นการพิจารณาซ้ำ (retry) ในปัญหาที่ศาลชั้นต้นพิจารณามาแล้ว เช่นว่า จำเลยกระทำละเมิดหรือไม่ ถ้าในต่างประเทศเมื่อวินิจฉัยว่าทำละเมิดแล้วก็จะอุทธรณ์ได้แต่เพียงข้อกฎหมาย ไม่ให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงอีก ข้อกฎหมายที่อุทธรณ์ได้ก็จำกัดเฉพาะการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้องอย่างไรหรือไม่ หรือศาลชั้นต้นปรับบทกฎหมายไม่ถูกต้องอย่างไรหรือไม่เท่านั้น ในลักษณะการตรวจสอบ (review) เพราะฉะนั้นภาระของผู้พิพากษาศาลไทยค่อนข้างหนัก เป็นผลให้การพิจารณาคดีแต่ละคดีกว่าจะแล้วเสร็จเป็นอันยุติต้องใช้เวลาช้านาน ในขณะเดียวกันก็เกิดข้อวิจารณ์และถกเถียงกันว่า แม้ผู้พิพากษาศาลสูงจะเป็นผู้มีประสบการณ์ในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่ในปัญหาข้อเท็จจริงผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นได้เห็นบุคลิกลักษณะและอากัปกริยาของพยานโดยตรง การวินิจฉัยข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นน่าจะถูกต้องหรือเที่ยงตรงมากกว่า ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไม่เกิดขึ้นในต่างประเทศ แต่ในประเทศไทย ศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่ตรวจสอบการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้นด้วย หรือในขณะเดียวกันศาลฎีกาก็ทำหน้าที่ตรวจสอบการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ด้วย ทำให้เหมือนกับพิจารณาปัญหาซ้ำซ้อนและเป็นภาระทำให้คดีค่อนข้างล่าช้า เนื่องจากระบบ

อุทธรณ์ฎีกาในปัจจุบันมีส่วนสำคัญที่ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้า จึงมีแนวคิดที่จะปรับปรุงระบบอุทธรณ์และฎีกาให้การพิจารณาพิพากษาคดีรวดเร็วขึ้น โดยนำระบบสองชั้นศาลมาใช้ โดยให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์และให้เป็นที่สุดท้าย และจะอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้เฉพาะเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา แนวคิดนี้จะช่วยให้ลดระยะเวลาลงไปได้ และช่วยให้ศาลชั้นอุทธรณ์มีความสำคัญเพิ่มขึ้น และทำให้ศาลฎีกาสามารถพิจารณาคดีที่สำคัญได้ละเอียดรัดกุมมากยิ่งขึ้น

ระบบอุทธรณ์ฎีกาของไทยถือหลักทั่วไปว่า การอุทธรณ์หรือฎีกาถือว่าเป็นสิทธิ เพราะตามบทบัญญัติในมาตรา 223 ว่าด้วยการอุทธรณ์ บัญญัติไว้ว่า ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 138, 168, 188 และ 222 และในลักษณะนี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นนั้น ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ เว้นแต่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นจะได้บัญญัติว่าให้เป็นที่สุดท้าย (สินนท์ พงษ์ศิริสุวรรณ, ออนไลน์, ม.ป.ป.)

ระบบอุทธรณ์ฎีกาโดยสิทธิ

กลุ่มประเทศในระบบ Civil Law จะนิยมใช้ระบบนี้ ซึ่งคู่ความหรือบุคคลที่ถูกกระทบกระเทือนสิทธิโดยตรงจากผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นสามารถอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ และผู้ที่ถูกกระทบสิทธิโดยตรงจากผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ก็สามารถที่จะฎีกาโต้แย้งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นต่อศาลฎีกาได้ ทั้งนี้เว้นแต่จะถูกจำกัดตัดสิทธิโดยบทจำกัดตัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาบทใดบทหนึ่ง

ระบบอุทธรณ์ฎีกาที่ต้องได้รับอนุญาต

กลุ่มประเทศในระบบ Common Law จะนิยมใช้ระบบนี้ ซึ่งจะส่งผลให้มีจำนวนคดีขึ้นสู่ศาลสูงไม่มาก เพราะทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งจะต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์ฎีกา จำนวนคดีจึงมีน้อย ทำให้ประเทศที่ใช้ระบบนี้มีจำนวนผู้พิพากษาในศาลชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาน้อยตามไปด้วย

ระบบผสมอุทธรณ์โดยสิทธิ แต่ฎีกาต้องได้รับอนุญาต

ระบบนี้ถูกนำมาใช้ในหลายประเทศ เพราะเหตุที่มีคดีความมาสู่ศาลมากขึ้น เกิดปัญหาคดีความค้างคั่งในศาลมากขึ้นโดยเฉพาะในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ทำให้เกิดปัญหาอย่างต่อเนื่องจึงเป็นการอำนวยความสะดวกที่ล่าช้า ทั้งที่ได้พยายามแก้ปัญหาโดยเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาจนถึงระดับที่ไม่สามารถจะเพิ่มได้อีกแล้ว จึงจำเป็นต้องมีการปรับแก้ระบบอุทธรณ์ฎีกาโดยสิทธิให้มีพื้นที่สำหรับระบบที่ต้องได้รับอนุญาตเข้ามาผสม (จรัญ ภักดีธนากุล, 2559, หน้า 15-16)

การอุทธรณ์ฎีกาในคดีแพ่งของไทยในปัจจุบัน

ในอดีต การฎีกาในคดีแพ่งนั้น คดีที่มีสิทธิฎีกาคือการยื่นฎีกาต่อศาลในข้อกฎหมายสามารถกระทำได้เสมอ ส่วนการฎีกาในข้อเท็จจริงสามารถกระทำได้หากทุนทรัพย์มากกว่าสองแสนบาท โดยการแก้ไขนั้นด้วยเหตุที่ว่าไม่สามารถถ่วงการองคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรวินิจฉัยได้อย่างมี

ประสิทธิภาพเพียงพอ มีคติมากมายจนล้นศาล ประชาชนได้รับความยุติธรรมล่าช้า ทำให้เกิดการประวิงเวลาได้ง่าย ไม่เป็นธรรมต่อคู่ความที่สุจริต

ส่วนในปัจจุบันเป็นระบบอนุญาต โดยศาลฎีกาจะอนุญาตเมื่อเป็นคดีที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน กรณีคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์นั้นขัดกันเอง กรณีคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ขัดกับศาลฎีกา กรณียังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องนั้น กรณีคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย กรณีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ทำความเห็นแย้ง กรณีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ ส่วนสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนั้นด้วยเหตุผลที่ว่า คดีที่ไม่ซับซ้อนจะสิ้นสุดที่ศาลอุทธรณ์ ทำให้การบังคับใช้สิทธิของประชาชนมีความรวดเร็วขึ้น มีค่าใช้จ่ายน้อยลง สิทธิของคู่ความในการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นยังคงมีอยู่เช่นเดิม อีกทั้งเป็นการใช้ทรัพยากรของรัฐอย่างคุ้มค่า โดยเปลี่ยนแปลงบทบาทของศาลอุทธรณ์จากทางผ่านให้ศาลสูงโดยแท้ ทำให้ศาลฎีกาสามารถทุ่มเทให้กับคดีความที่ยุ่ยากซับซ้อนและวางแนวคำพิพากษาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบกฎหมาย

การอุทธรณ์ฎีกาในคดีอาญาของไทยในปัจจุบัน

ข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ สิทธิในการอุทธรณ์เป็นสิทธิของคู่ความที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่มีข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ข้อเท็จจริงอยู่บางกรณีเพื่อมิให้คดีขึ้นสู่ศาลสูงเป็นจำนวนมาก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ มีข้อพิจารณาว่า กฎหมายไม่อนุญาตให้คู่ความยื่นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ถ้าคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ไม่ห้ามจำเลยอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงถ้ากรณีของจำเลยเข้าข้อยกเว้นใน (1)-(4) ข้อห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 193 ทวิ มีบทบัญญัติทำนองเดียวกันกับที่บัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 22 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 39 ยกเว้นเฉพาะส่วนที่ให้จำเลยอุทธรณ์ได้มีบัญญัติแตกต่างกันเล็กน้อย

ข้อจำกัดสิทธิฎีกา เมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว คู่ความอาจฎีกาได้แย้งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้อีกชั้นหนึ่งทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาจำกัดสิทธิการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย นอกจากนี้ข้อจำกัดสิทธิฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์จะคำนึงถึงผลของคำพิพากษาเป็นสำคัญว่าต้องมีการแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อย ด้วยที่ว่าเป็นการแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อยนั้นคือการที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาแก้ไขคำพิพากษาของศาลชั้นต้นนั่นเอง (นวพล เอี่ยมสะอาด, 2561)

ข้อจำกัดในการยื่นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ห้ามโจทก์ จำเลย อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ในคดีซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ยกเว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ จำเลยสามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ 1) จำเลย ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก 2) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ จำคุก แต่ศาลรอการลงโทษไว้ 3) ศาลได้พิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิด แต่รอการกำหนดโทษ ไว้ 4) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับกว่า 1,000 บาท

การห้ามฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 บัญญัติว่า ในคดีที่ ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้ ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง แต่ข้อห้ามนี้มีให้ใช้แก่จำเลยในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมากและเพิ่มเติมโทษจำเลย

1. การใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 พิจารณาจากโทษที่ศาล ชั้นต้นลงโทษจำเลยจะต้องเป็นโทษที่จำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษไม่เกินกำหนดนี้ ห้ามคู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง แต่มาตรา 219 มีข้อยกเว้นที่ไม่ใช้บังคับกับจำเลยกรณีศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมากและเพิ่มโทษแก่จำเลย

2. ในกรณีศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปี ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษา แก้ไขมากแต่ยังคงลงโทษไม่เกินกำหนดดังกล่าว กรณีย่อมต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตาม มาตรา 219 ถ้ากรณีศาลอุทธรณ์พิพากษายืนหรือแก้ไขเล็กน้อย และคงลงโทษไม่เกินกำหนดดังกล่าว จะเป็นกรณีต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริงตามมาตรา 218

3. กรณีศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุกและศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขโทษปรับด้วย อีกสถานหนึ่ง และให้รอการลงโทษจำคุกจำเลยไว้ เป็นการแก้ไขมากแต่มิใช่เป็นการเพิ่มโทษจำเลย คดีของจำเลยต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219

การห้ามฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ คู่ความฎีกาในคดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์

1. การใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ถือหลักว่า ไม่ว่าศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์จะพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย คดีต้องห้ามฎีกาตาม มาตรา 220 ทั้งสิ้น

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ห้ามฎีกาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและ ปัญหาข้อกฎหมาย

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 นำไปใช้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องด้วย

4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ใช้กับกรณีศาลชั้นต้นตรวจคำฟ้องแล้วสั่งยกฟ้องหรือไม่รับฟ้องตามมาตรา 161 ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษายืนด้วย
5. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ใช้กับกรณีศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ไม่ประทับรับฟ้องและจำหน่ายคดีในคดีที่พนักงานอัยการโจทก์ฟ้อง โดยไม่ส่งตัวจำเลยต่อศาลด้วย
6. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ใช้ในกรณีศาลชั้นต้นมีคำสั่งเกี่ยวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 และให้จำหน่ายคดี และศาลอุทธรณ์พิพากษายืนมีผลเท่ากับว่าศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง
7. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ไม่ใช้กับกรณีบุคคลภายนอกร้องขอคืนของกลาง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36 แต่ถ้าเป็นเรื่องโจทก์ขอให้รับของกลางต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 มาใช้บังคับด้วย
8. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ไม่ใช้กับกรณีศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องแต่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกอุทธรณ์ของโจทก์
9. ในกรณีขอให้พิจารณาคดีใหม่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคสอง เมื่อศาลชั้นต้นไม่อนุญาตและยกคำร้อง ต่อมาศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ไม่ต้องห้ามฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 แต่กรณีศาลชั้นต้นยกฟ้องตามมาตรา 166 วรรคแรก และโจทก์อุทธรณ์ว่าคำสั่งยกฟ้องของศาลไม่ชอบโดยไม่ได้ขอให้พิจารณาใหม่ตามมาตรา 166 วรรคสอง ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนให้ยกฟ้อง จะเป็นการห้ามฎีกาตามมาตรา 220
10. กรณีศาลชั้นต้นรับฟังว่าจำเลยมีความผิด แต่ไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 67 พิพากษายกฟ้อง แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโดยเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดเลย ต้องห้ามฎีกาตามมาตรา 220 ด้วย
11. ในกรณีความผิดที่ฟ้องรวมการกระทำหลายอย่างโดยที่แต่ละอย่างเป็นความผิดได้อยู่ในตัวเอง ถ้าศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลยเฉพาะบทเบาหรือศาลชั้นต้นยกฟ้อง แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ลงโทษบทเบา ถือว่าความผิดบทหนักศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ยกฟ้อง ความผิดในบทหนักต้องห้ามฎีกาตามมาตรา 220

การอุทธรณ์ฎีกาคดีอาญาและคดีแพ่งในต่างประเทศ

ประเทศสหรัฐอเมริกา หลักเกณฑ์ที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาจะรับคดีไว้พิจารณานั้นไม่ว่าคดีแพ่งหรือคดีอาญาจะต้องเป็นปัญหาที่สำคัญจริง ๆ เช่น เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญของประเทศหรือเป็นกรณีที่คำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ภาคต่าง ๆ มีความขัดแย้งกันในข้อกฎหมายที่มีความสำคัญ หรือเป็นการขัดแย้งกันระหว่างคำพิพากษาของศาลสูงสุดของมลรัฐกับศาลของรัฐบาลกลาง การจะรับไว้พิจารณาได้จะต้องได้รับเสียงเห็นชอบจากผู้พิพากษาศาลสูงสุดอย่างน้อย 4 คนจากจำนวนผู้พิพากษาศาลสูงสุดทั้งสิ้นจำนวน 9 คน จากระบบที่กล่าวมานี้ แม้ระบบศาลของสหรัฐอเมริกา

จะมีสามชั้นศาล แต่ในทางปฏิบัติคดีแทบทั้งหมดจะเสร็จสิ้นไปในชั้นศาลอุทธรณ์เสียมากกว่า นั่นเพราะความแตกต่างระหว่างจำนวนที่ศาลสูงสุดอนุญาตให้ฎีกาได้มีเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนคดีทั้งหมด แต่ที่กล่าวมานี้คงไม่ได้ต้องการจะสื่อความหมายว่า หากประเทศไทยใช้ระบบการอนุญาตฎีกาแล้วจำนวนคดีที่ศาลฎีกาจะรับไว้พิจารณาจะเป็นแบบเดียวกับในสหรัฐอเมริกา แต่อาจจะมี ความแตกต่างกันในส่วนนี้ เพราะในระบอบกฎหมายของประเทศไทย การพัฒนากฎหมายยังคงต้องอาศัยแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาอยู่พอสมควร จำนวนคดีที่ศาลฎีกาจะอนุญาตจึงน่าจะมีจำนวนมากกว่าที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริการับไว้วินิจฉัยอย่างแน่นอน แต่จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมานี้คงพอจะทำให้เห็นภาพความเป็นจริงของระบบศาลสหรัฐอเมริกาว่า แม้จะมีสามชั้นศาล แต่ชั้นศาลที่สามซึ่งเป็นชั้นสุดท้ายนั้นยังคงอิงอยู่กับ "ระบบอนุญาต" เป็นสำคัญ

ประเทศอังกฤษ ไม่ว่าจะคดีแพ่งหรือคดีอาญา ผู้อุทธรณ์อาจยื่นอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย โดยตรงไปยังศาลสูงสุดได้ในกรณีที่มีความยินยอมทั้งสองฝ่าย โดยศาลสูงสุดจะอนุญาตในกรณีที่ เป็นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการตีความบทบัญญัติของกฎหมาย หรือเป็นกรณีที่มีแนวคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลสูงสุดที่ได้มีการวินิจฉัยอย่างครบถ้วนในคำพิพากษาของศาลชั้นต้นแล้ว และเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่มีความสำคัญต่อสาธารณชนโดยทั่วไป (point of law of general public importance) อย่างไรก็ตาม การไม่อนุญาตให้อุทธรณ์ตรงต่อศาลสูงสุดมิได้เป็นการตัดสิทธิในการอุทธรณ์ตามระบบปกติ

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การอุทธรณ์จากศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์ ไม่ว่าจะคดีแพ่งหรือคดีอาญาสามารถทำได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนการฎีกาจากศาลชั้นอุทธรณ์ไปยังศาลชั้นฎีกา ผู้ฎีกาต้องขออนุญาตฎีกาโดยมีเงื่อนไขว่าต้องขอหมาย (summer pevisble) เพื่อให้มีการทบทวน (review) ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส การอุทธรณ์จากศาลชั้นต้นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ ไม่ว่าจะคดีแพ่งหรือคดีอาญาสามารถทำได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย แต่ถือว่าเป็นการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นครั้งสุดท้าย เพราะการฎีกาไปยังศาลชั้นฎีกาทำได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเช่นกัน จากการเปรียบเทียบกับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law (ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา) และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law (ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส) พบว่า แม้ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส จะมีสามชั้นศาลเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่การอุทธรณ์ฎีกานั้นจะใช้ระบบอนุญาต (discretionary appeal) หมายถึง ถือว่าการอุทธรณ์ฎีกานั้นเป็นสิ่งที่กฎหมายห้าม การที่จะอุทธรณ์ฎีกาได้เป็นกรณีที่กฎหมายวางข้อยกเว้นไว้ โดยจะต้องขออนุญาตจากศาลล่างหรือศาลสูงรับรองหรืออนุญาต

ดังนั้น การที่ประเทศไทยใช้ระบบสิทธิ (appeal as of rights) กล่าวคือ เปิดโอกาสให้คู่ความหรือผู้ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคดีแพ่งและคดีอาญาได้อย่าง

กว้างขวาง ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนการห้ามอุทธรณ์เป็นข้อยกเว้นนั้นมาจากวัฒนธรรมทางการศาลของไทยที่ไม่สกัดกันแนวคิดของราษฎรนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศไทยในส่วนเฉพาะการฎีกาในคดีแพ่งได้ใช้ระบบอนุญาต (discretionary appeal) เพื่อลดจำนวนคดีสู่ศาลฎีกาและไม่ให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดีของศาลฎีกา โดยมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2558 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2558 เป็นต้นมา กำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาว่า คดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาเรื่องใดสมควรอนุญาตให้สู่ศาลฎีกาวินิจฉัย เพื่อให้คดีสู่ศาลฎีกาลดน้อยลง จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบคดีแพ่งจากระบบสิทธิมาเป็นระบบอนุญาตแทน

บทสรุป

จากการศึกษาเปรียบเทียบประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law (ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา) และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law (ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส) พบว่าแม้ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศสจะมีสามชั้นศาลเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ประเทศเหล่านี้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาใช้ระบบอนุญาตที่ถือว่าการอุทธรณ์ฎีกานั้นเป็นสิ่งที่กฎหมายห้าม การที่จะอุทธรณ์ฎีกาได้เป็นกรณีที่ถูกกฎหมายขอยกเว้นไว้ โดยจะต้องขออนุญาตจากศาลล่างหรือศาลสูงรับรองหรืออนุญาต

ข้อเสนอแนะ

การขออนุญาตในการอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลอาจจะช่วยลดความล่าช้าและการค้างคาของคดีที่มีเข้ามาในการพิจารณาคดีของศาลฎีกาได้ แต่การตัดสินใจนั้น หากมีความล่าช้าแต่มีความยุติธรรมย่อมส่งผลดีต่อคู่ความ หากการตัดสินใจนั้นมีความรวดเร็วแต่ยังมีผลกระทบของคู่ความ ย่อมมีความรู้สึกว่าเป็นธรรมต่อคู่ความได้ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่า ในคดีอาญาสมควรให้มีการอนุญาตให้อุทธรณ์ฎีกากันถือเป็นสิทธิ (appeal as of rights) เช่นเดิม แต่อาจจะนำกฎหมายเดิมมาผสมผสานกับกฎหมายใหม่เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและความยุติธรรม โดยยังคงใช้ระบบเดิม โดยคดีอาญาการฎีกาอาจมีการนำสิทธิ (appeal as of rights) และระบบอนุญาต (discretionary appeal) มาผสมผสานกัน เพื่อไม่ให้คดีอาญาเข้าสู่ศาลฎีกามากเกินสมควร และให้การพิจารณาคดีของศาลฎีกาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความในคดีอาญาได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

บรรณานุกรม

จรัญ ภัคดีธนากุล. (2559). *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วย อุทธรณ์-ฎีกา*. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.

นवल เอี่ยมสะอาด. (2561). *ข้อจำกัดสิทธิในการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริง: การแก้ไขมาก และการแก้ไขเล็กน้อยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 และ มาตรา 219*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ปริธีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สินนท์ พงษ์ศิริสุวรรณ. (ม.ป.ป.). *การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์และฎีกา ความเข้าใจเบื้องต้นและข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะอุทธรณ์และฎีกา* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.peesirilaw.com/อุทธรณ์ฎีกา/อุทธรณ์และฎีกา.html> [2559, 25 เมษายน].